

Szovjet testvérlelapunk, az ogyesszai Znamja Kommunizma szerkesztőségének munkatársai állították össze ezt az oldalt, a hős város felszabadulásának 20. évfordulója alkalmából a Dél-Magyarország számára. A gigászi harc tanúi emlékeznek e hasábkokon Ogyessza háborús napjaira, szovjet emberek hőstetteire, az újjáépítésre, a kommunizmus építésének eredményeire.

Kép az ogyesszai kereskedelmi kikötőből

Tizenhét halhatatlan év

Régi újságíró-noteszemből Szökésre számítottam. Négy nappal ezelőtt a közönséges bűncselekményt elkövetők meg akartak szökni, de kísérletük kudarcot vallott. Most már lehetetlen szökni, időm pedig nagyon kevés van. Ne bánkódjak, Jása Gorgijenkó meg esküdt, hogy nem hagy benneteket cserben. Nyugodtak lehettek, megragadja a kellő alkalmat, és rövidesen megszökik. A szovjetek pedig még ezen a télen lerázzák földükről a németeket. És a partizánok véreért ezerszeres bosszút állnak. Csak azt sajnálom, hogy ebben a percben nem tudok segíteni elvbarátainknak. Szereztétek meg az irataimat, a csúriben ástam el, az első deszkáim mintegy 30-40 centiméterre. Ott van barátainak a fényképe is és komszomolista tagkönyvem. Ott vannak leveleim is, nyugodtan elolvashatjátok. Halálra ítélték. Nem tudom, mi van Vovával, Misával és Abrásával.

Az utolsó levél

Utolsó levelében Jása a következőket írta szüleinek: »Kedves Szüleim! Utolsó levelem küldöm nektek. Pontosan egy hónapja olvasták fel az ítéletem. Utolsó napjaimat élem, nem kérek kegyelmet. Ezek a vadállatok kitűnően tudják, hogy ki vagyok. A vallatás közben nyugodtan viselkedtem. Nem vallottam. Vernj kezdtek. Három ízben is 4-5 órán keresztül ütöttek. Mindháromszor eszméletemet veszítettem. Gumibottal vertek, vaspálcával ütötték ereimet... Nyomai örökre megmaradnak rajtam. Rosszul is hallok.

Aki a csoportomban volt, mind szabad maradt. Semmiféle vallatás sem bírt arra, hogy eláruljam őket. Arra készültem, hogy felrobantjuk azt a házat — a Vörös Hadsereg Háza mellett új házra gondoltok —, amelyben a németek laktak. De megzavart az öreg. Féltem. Tudta, hogy nem remeg a kezem, ha provokátorra emelem. Kár, hogy nem tudtam idejében megfordulni...

Szökésre számítottam. Négy nappal ezelőtt a közönséges bűncselekményt elkövetők meg akartak szökni, de kísérletük kudarcot vallott. Most már lehetetlen szökni, időm pedig nagyon kevés van. Ne bánkódjak, Jása Gorgijenkó meg esküdt, hogy nem hagy benneteket cserben. Nyugodtak lehettek, megragadja a kellő alkalmat, és rövidesen megszökik. A szovjetek pedig még ezen a télen lerázzák földükről a németeket. És a partizánok véreért ezerszeres bosszút állnak. Csak azt sajnálom, hogy ebben a percben nem tudok segíteni elvbarátainknak. Szereztétek meg az irataimat, a csúriben ástam el, az első deszkáim mintegy 30-40 centiméterre. Ott van barátainak a fényképe is és komszomolista tagkönyvem. Ott vannak leveleim is, nyugodtan elolvashatjátok. Halálra ítélték. Nem tudom, mi van Vovával, Misával és Abrásával. Búcsúzom. Kívánom, hogy a papa mielőbb meggyógyuljon. Kérem, ne feledkezzék meg rólam. Alljon bosszút értem. Lenát köszöntöm. Mindannyiótokat melegen csókollak, ne csüggedjete. Győzni fogunk. 1942. VII. 27. Jása.

Márványba vésve

Ezeket a sorokat egy börtöncellában, ceruzacsónkkal

Amíg a nyitány szól

Az ogyesszai opera- és balettszínház előcsarnokában mint mindig, eleven élet folyik. Akik már sokszor megcsodálták az épületet, éppúgy, mint azok, akik először jöttek ide, nem képesek átszellemül, lelkes tekintetüket elszakítani a színház díszítéséről.

Ki gondolná, hogy az előtűnk álló fekete estélyiruhás hölgy egyike azoknak, akik ezt a csodálatos épületet megmentették. Előttünk halad lassú léptekkel, föl a lépcsőn. Túsarkú cipője halalkan kopog. Szívünkben azonban olyan hatást vált ki, mintha nem divatos cipő, hanem sokat látott katonacsizma lenne lábán, ugyanaz, amelyben 1944 egyik áprilisi éjszakáján fölhaladt ezen a lépcsőn.

Kezében sem színházi műsorfüzet, hanem az Ogyesszába behatoló csapatok kezébe a partizánoktól eljutott séma, a színház aláaknázásának terrajza van. A harc még a közelben folyik, ám ő, Ludmilla Gyacszenko, az egyik különleges ezred pártszervező titkára a 248-as lövészhadosztály parancsnokától azt a feladatot kapta, hogy a lángoló városban keresztül törjön át a színház épülete felé. Szemeink előtt megjelenik Pjotr Filátov aknász nyugodt mozgású, de energikus ember, balról Viktor Nyikolájev, hunyorgó szemmel, figyelmét összpontosítva. Időzített német akna fölé hajol, még egy óvatos mozdulat és a robbanóanyag veszélytelen...

A fülünkben az aknász rekedt hangja hallatszik.

— Ügyesek voltak a partizánok. Pontosan úgy van, ahogy a séma mutatja. Pedig nagyon jól álcázták, közvetlenül a falnál, a csempe alatt. Sokáig kereshetűk volna, lehet, hogy nem is készültünk volna el időre... Hallatlan erejű robbanásnak kellett volna megráznia Ogyesszát reggel 10 órakor. Most 6 óra van... De előttünk már veszélytelenített akna egész sora halmozódik, két nagyméretű és 38 kiccsiny.

A harmadik csengő megszakította Ludmilla gondolatmenetét. Am alighogy felszendültek Borogyin Igor herceg nyitányának ünnepi hangjai, Ludmilla ismét akaratlanul is visszatért régi emlékképeire. Mert akkor, április 10-én szintén zene csendült. Attekinthetetlen embertenger ujjongott és a színház balkonjáról vörös zászló lobogott, szikrázott a napfényben.

...Az ogyesszai opera- és balettszínház előcsarnokában, mint mindig, most is eleven élet folyik. Eppen-hogy befejeződött az előadás. Borogyin csodálatos zenéje a nézők lelkéből magasztos érzelmeket váltott ki. És a színház szépsége is valamilyen különös izgatógulatot kelt és senki sem tudja, hogy közöttük lépked az az egyszerű asszony is, aki megmentette számukra az emberi kéznek ezt a csodálatos alkotását.

L. Cserniseva

vetette papírlapra Jása Gorgijenkó. Halála után a hővédő háború partizánjának kitüntetését kapta. Nevét Ogyesszában ma egy utca, iskola, több úttörőcsapat viseli, márványba is vésték.

1941-42 szörnyű napjaiban Jása az államvédelmi alakulatok egyik parancsnokával, Badajevvel találkozott. Harci barátságukról néhány feljegyzés maradt jegyzetombombomban. Most húsz év múlva ismét szólni szeretnék erről a barátságról.

...Az ostromlott Ogyesszában történt, azokban a napokban, amikor az utolsó hajók is elhagyták az ogyesszai kikötőt. Badajev kapitány partizáncsoportjával a katakombákba húzódtok. Negyvenöt méterrel a föld alatt kezdődött el új életük. A város lakóit láthatatlan szálak fűzték a partizánokhoz.

Jása volt az egyik »kapocsa«. A csapatban belüli élet úgy folyt, mint egy reguláris csapatestnél.

Az ügyeletes egyik este azt jelezte, hogy Jása Gorgijenkó akar a parancsnokkal beszélni. Jása közölte, hogy a következő nap Ogyesszába különleges vonat érkezik, melynek fogadtatására a megszállók már napok óta készülnek. Badajev elhatározta, hogy ők is »fogadják« ezt a vonatot, a hivatalos fogadtatás előtt néhány órával.

A következő éjszakán három föld alatti járatból három embercsoport jött ki, s útnak indultak, hogy a megbeszélt időpontban a 2-es állomásnál találkozzanak. A különleges rendeltetésű vonat gyorsan suhant át az állomás előtt. Kényelmes kucpékban helyezkedtek el a jövő börtönparancsnokai, hivatalnokai, ügynökei, adósze-

dői. Nekik kellett új rendet teremteni Ogyesszában.

Robbanás az éjszakában

Az árnyékban emberek mozogtak. És váratlanul az éj csendjét szörnyű robbanás rázta meg, azután csupán moraj és recsegés hallatszott. A Bukarest—Ogyessza gyors kisiklott. Hajnalban több mint 300 holttestet húzták ki a kocsik romjai alól.

1942. júniusában az egyik titkos találkahelyen árulás következtében Badajev parancsnokot és Jása Gorgijenkót a román titkos rendőrség megbízottjai letartóztatták. A fiúval kezdtek a vallatást, reménykedve, hogy könnyebb eredményt érnek el. Am Jása Gorgijenkó hallgatott. A feldühödött nyomozó öklével ütötte a fiú arcát. A cellában félhomály volt, a cementpadlón Jása feküdt, mellette Badajev ült. Jása lassan fordította felé vérvér arcát, s arra kérte, szerezzen ceruzát és papírt. Egy magas tengerész megsárgult levélpapírt és egy ceruzacsónkot nyújtott át, Jása utolsó levelét írta. Bebörtönözött elvtársai juttatták ki ezt az üzenetet a városba. A cellaajtón kopogás, kulcsnyikorgás zaja szűrődött át. Badajev felállt, s elbúcsúzott elvtársaitól. Ötödösorú vallatták ekkor. Vízvezetékcsővel ütötték, oszlophoz kötötték. 1942 nyarán halálra is ítélték. Amikor a nyomozó azt tanácsolta Badajevnek, kérjen kegyelmet, a kapitány vallatása folyamán először nyitotta szóra száját:

— Orosz vagyok. A saját földemen nem kérek kegyelmet ellenségeimtől. Ogyessza felszabadulásának 20. évfordulóján Jása csak 39 esztendő lenne. Nem tudom, hajóács lett volna-e belőle, mint ahogy ezt apja akarta, vagy a parancsnoki hídrom állna. De egyben biztos vagyok: bármilyen beosztásba kerül volna, kommunista maradt volna, aki életénél jobban szereti a hazáját.

Al. Snajder

Múlt és jelen

Hús év telt el a két felvétel között. Az első képet 1944 áprilisában, a másodikat 1964 áprilisában készítették Ogyesszának ugyanarról az utcájáról, a Gorkij utcáról. Ahol a felszabadulásakor romok álltak, most új lakóházak sorakoznak.

Hús év telt el a két felvétel között. Az első képet 1944 áprilisában, a másodikat 1964 áprilisában készítették Ogyesszának ugyanarról az utcájáról, a Gorkij utcáról. Ahol a felszabadulásakor romok álltak, most új lakóházak sorakoznak.

A hős város

A Szovjet Hadsereg húsz évvel ezelőtt szabadította fel Ogyesszát a fasiszta megszállók igája alól. Ez a név örökre megmarad a nép emlékezetében és hazánk történetének legszebb napjait fogja jelenteni. A szovjet csapatok csapása alatt, melyeket Malinovszkij marsall irányított, a hitlerista hordák szégyenteljesen megfutottak.

Erre az emlékeztetés napra visszagondolva föltétlenül emlékeznünk kell Ogyessza 1941-es hősi védelmezésének időszakára, mert az ellenség fölött aratott diadalt akkor kezdtük kovácsolni. A város hős védői 73 napon keresztül küzdöttek a megszállókkal, 300 ezres hadsereg rohamait tartva föl és verve vissza. Negyvennégyezer ogyesszai lépett fegyverrel a kezében harcra és küzdött együtt a hadsereggel. Az ogyesszai gyárakban és üzemekben éjjelnappal folyt a munka, fegyvert kovácsoltak, élelmiszert és felszerelést készítettek a város védői számára.

Csak a többi fronton kialakult nehéz helyzet készítette a szovjet parancsnokságot arra, hogy Ogyesszát kiürítse. A hitleristák sok ezernyi katonájuk és tisztjük életével, sok száz szétlőtt ágyúval, tankkal, gépkocsival fízettek Ogyessza elfoglalásáért. A haza és a szovjet nép magasra értékelt a város védőinek bátorságát és hősiességét, a Hős város címet adományozták nekik. A fasiszták sok keserűséget okoztak a város lakosságának. Minden második családban megölték valakit. De az okupáció sötét éveiben a város nem adta meg magát. Öt partizáncsoport és 45 földalatti csoport működött, melyek továbbra is csapásokat mértek az ellenségre. A város központi parkjában monumentális obeliszk emelkedik az Ismeretlen tengerésznek. Örök tűz ég előtte, szimbóliázva azok örök dicsőségét, akik Ogyessza falainál küzdöttek és haltak meg.

A város lakói tudták, hogy szülőföldjük nem feledkezik meg róluk. Ezért is a legdrágább ünnepük 1944. április 10-e. Ezen a napon a Szovjet Hadsereg egyik legfényesebb győzelmét aratta, visszaadva a hazának a Fekete tenger kapuját. Ez a csata döntő jelentőségű a Fekete tenger egész vidékének felszabadítása szempontjából.

Az ellenségnek a városból való kiűzése után, a város szomorú látványt nyújtott: romokban hevert a kikötő, a pályaudvarok, a vállalatok legnagyobb része, az iskolák, a kórházak, intézmények, szanatóriumok és lakóházak nagy része. Azokban a napokban a város lakói nagygyűlésre gyűltek össze és esküt tettek, hogy Ogyessza újjászülessék, szebbé, modernebbé építsék, mint volt. S az ogyesszaiak büszkéek arra, hogy a csapatokkal együtt a városba Hruscov elvtárs az első köztér érkezett. Az ogyesszaiak megtartották esküjüket. Róvid határidő alatt helyreállították a kikötőt, üzembehelyezték a gyárakat, rendbehozták a felszoktatási intézményeket; iskolák, lakóházak épületeit, megnyitották a parkokat. Különösen sokat változott a város képe az utolsó tíz év alatt. A helyreállítási munkákon kívül több mint 20 új üzem épült.

Örömteli dolog, hogy ez alatt az idő alatt az ogyesszai munkásosztály új osztagai nőttek fel, akik jelentős szerepet játszanak a város, az Ukrán SZSZK, és az egész ország társadalmi és politikai életében. Körülbelül 20 munkás és tengerész kapott ez alatt az idő Szocialista Munka Hőse kitüntetését.

Hős városunkat joggal nevezik a Szovjetunió tengeri kapujának. A tengeri szállítás Ogyessza népgazdaságának vezető ágazata. Természetes, hogy a tengerész foglalkozás a legelterjedtebb nálunk. Szinte a város minden lakója valamilyen kapcsolatban van vele és minden harmadik ogyesszai tengerész, bálnavadász, hajójavító, dokker, halász vagy tengerész tisztviselő. Sem éjjel, sem nappal nem csendesedik el az ogyesszai kikötő. Minden zászló előtt nyitva az út, amelyik jó akarattal, kereskedelmi szándékkal utazik hozzánk. A világnak sok országába indulnak innét hajók szovjet zászló alatt. Nem csoda, ha Ogyessza kikötője kicsinynek bizonyul. Néhány évvel ezelőtt megépült a várostól 25 kilométerre a mélyvízű száraz öbölben Iljicsovszk új kikötőváros.

Gyönyörűek a Fekete tengeri flotta fejlődésének távlatai is. A már működő hajók közé minden tizedik napon egy új hajó kerül. Előzetes számítások szerint 1980-ban egyedül a Fekete tengeri hajózási társaság kezelésében levő hajók vízkiszorítása meghaladja Anglia jelenlegi kereskedelmi flottájának 50 százalékát.

A mai Ogyessza a tudomány, a tudósok és diákok városa. Tizennégy felsőoktatási intézményében 50 ezer diák tanul, több mint Ausztriában és Svédországban együttesen.

A hős város, a napfényes Ogyessza sok ezer külföldi turistát vonz. Az elmúlt évben 38 ezer ember üdült itt, az idén 45 ezer külföldi állampolgárt várunk. Baráti kapcsolatainkat is bővítjük. Marseille, Jokohama, Alekszandria, Oulu, Tripolisz, Genova, Liverpool és természetesen Szeged... ezekkel a városokkal tartunk fenn baráti kapcsolatokat.

Felszabadulásuk napján az ogyesszaiak legmelegebb jókívánásait küldik szocialista testvérvárosuknak Szegednek.

L. A. Anufrijev, az ogyesszai megyei ipari pártbizottság osztályvezetője.

